

Melkstalmarkt in beweging

Melksystemen met hoge capaciteit halen marktaandeel weg bij visgraatstal

De meeste Vlaamse en Nederlandse bedrijven melken dagelijks in een visgraatstal. In nieuwe stallen én bij renovatie is de keus voor een traditionele visgraat niet meer zo vanzelfsprekend. Steeds vaker kiezen veehouders dan voor een ander systeem: een draaimelkstal, een zij-aan-zijstal of een automatisch melksysteem.

De markt van melksystemen is in beweging. Lange tijd koos de veehouder bij nieuwbouw of renovatie bijna automatisch voor een visgraatstal. De traditionele visgraat neemt daardoor een dominante positie in op de melkstallenmarkt. In Nederland melkt volgens het lezersonderzoek van Veeteelt (zie kader) bijna tachtig procent van de veehouders met meer dan dertig koeien in een visgraatstal. In Vlaanderen ligt dat percentage iets lager, maar nog altijd op ruim zestig procent. Langzaam, maar gestaag verschuiven de verhoudingen op de melkstallenmarkt. De visgraatstal zal de komende jaren nog steeds het overheersende systeem blijven, maar bij nieuwbouw

of renovatie is de keus voor een visgraatstal niet meer zo vanzelfsprekend. 'Het zijn hooguit de wat kleinere bedrijven met veertig tot vijftig koeien die nog voor een traditionele visgraatstal kiezen. Bij een visgraat ga je vaak maximaal tot een 2x8-uitvoering. Dan melk je zestig tot zeventig koeien per uur. Grotere bedrijven gaan voor een melkstal met een hogere capaciteit. Die willen vaak tachtig tot honderd koeien per uur melken', stelt Johan Grolleman, zelfstandig adviseur melkwinning.

Vooral zij-aan-zijstallen en vijftig- of zestiggradenstallen — afhankelijk van de ruimte op het erf uitgevoerd met of zonder rapid exit — worden de laatste tijd veel gebouwd. 'De looplijnen zijn korter dan bij een visgraat en je melkt er ook sneller in', weet Grolleman, die het idee heeft dat de keuze voor een bepaald type ook regionaal getint is. 'In het Noorden kiezen veehouders vaker voor een zij-aan-zijstal. In het Oosten worden meer vijftiggradenstallen gebouwd. Die zijn prijstechnisch wat voordeliger.'

Zowel bij de zij-aan-zijstal als bij de zestiggradenstal moeten veehouders de melkstallen tussen de achterpoten door aansluiten. Dat stuit bij een aantal melkveehouders op bezwaren. 'Toch geven ze vaak achteraf aan dat het minder problemen opleverde dan dat ze van tevoren gedacht hadden', vertelt Harry Schip-

pers, directeur van SAC-Senior en voorzitter van de werkgroep automatisch melken (WAM) van de federatie Agrotechniek, sectie melktechniek (voorheen VEMI). 'Bij een vijftiggradenstal kan er nog om het been aangesloten worden en niet alleen tussen de achterbenen.'

Bij renovatie gaat de voorkeur vaak uit naar een vijftig- of zestiggradenstal. 'Als veehouders een voldoende brede put hebben, kun je al snel uitbreiden van een 2x5-visgraat naar een 2x7-vijftiggradenstal. Dan ga je flink in capaciteit vooruit', aldus Schippers.

Visgraat met rapid exit

Op grote bedrijven in de Verenigde Staten en Oost-Duitsland signaleert Grolleman een ontwikkeling die in Nederland en Vlaanderen nog nauwelijks navolging krijgt. Daar bouwen veehouders visgraatstallen met een rapid exit. 'Het voordeel is dat je ze kunt uitrusten met een melkersarm die het melkstel optilt. Dat is ergonomisch gezien een voordeel. In een zij-aan-zijstal past zo'n arm niet.' Bij renovatie en nieuwbouw letten veehouders overigens nog nauwelijks op ergonomische aspecten, merkt Grolleman. 'Dat komt vaak pas als iemand fysieke problemen krijgt. Toch sta je wel twee keer per dag in de melkstal. Dat aspect zou volgens mij meer aandacht moeten krijgen.'

Ook carouselstallen krijgen de laatste jaren meer aandacht van veehouders. Vooral de grotere bedrijven bouwen dit type stal, dat een hoge capaciteit kan leveren. In de praktijk komt Grolleman tegen dat veehouders vanaf een bedrijfsomvang van ongeveer tachtig koeien al een draaistal aanschaffen. Zelf zou hij bij bedrijven die over de aanschaf van een carousel nadenken pleiten voor een minimale omvang van 130 koeien. 'De investering ligt toch een stuk hoger dan bij bijvoorbeeld een zij-aan-zijstal. Aan de andere kant, de meeste veehouders vinden de draaistal een prettige stal om in te melken. Je hebt een goed overzicht en je staat steeds op dezelfde plek.' Het schoonmaken wordt bij een carouselstal vaak als nadeel genoemd: vanwege de grotere oppervlakte en het extra werk zou het meer werk opleveren. Volgens Schippers van SAC-Senior valt dat wel mee. 'Je kunt immers al beginnen met schoonmaken als je bij de laatste koe het apparaat hebt aangesloten.'

In Vlaanderen hebben veehouders wel interesse getoond voor zij-aan-zijstallen en draaistallen, maar heel veel zijn er nog niet in de praktijk in werking, denkt Katrien Boussey, technologisch adviseur van Agriconstruct, onderdeel van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap. 'De keus is voornamelijk afhankelijk van de bedrijfsgrootte. In Vlaanderen zijn

Bijna dertig procent van de Vlaamse veehouders melkt in een tandemstal

De visgraatstal geniet zowel in Vlaanderen als in Nederland veruit de meeste populariteit. Van de 325 Nederlandse veehouders — zonder grupstal en met meer dan dertig melkkoeien — die onderzoeksbureau Environ voor Veeteelt enquêteerde, melkt 79 procent zijn koeien in een visgraatstal. In Vlaanderen — met 107 ondervraagde veehouders zonder grupstal — ligt dat percentage op 61. Opvallend veel veehouders in Vlaanderen maken nog gebruik van een tandemstal: bijna één op de drie. Vlaamse veehouders met overwegend roodbonte koeien melken vaker in een tandemstal (32 procent) dan veehouders met vooral zwartbonte koeien (23 procent). Van de Vlaamse veehouders jonger dan veertig jaar werkt zelfs veertig procent met een tandemstal tegen 22 procent bij de veehouders ouder dan veertig jaar. Nederland telt naar verhouding minder tandemstallen: slechts zeven pro-

type melkstal	percentage
draai of carrousel	1
robot	2
tandem	7
visgraat	79
zij-aan-zij	6
anders/geen antwoord	4

Tabel 1 – Veeteeltvraag: Wat voor type melkstal heeft u? (Nederland)

cent van de Nederlandse melkveeouders heeft er een.

Nederlandse veehouders kiezen vaker voor een zij-aan-zijstal (6 procent) dan hun Vlaamse collega's (3 procent). Zowel in Vlaanderen als in Nederland gaan op twee procent van de bedrijven de koeien door een melkrobot. In Nederland komen de robotbedrijven vaker voor in het oosten en zuiden dan in het westen en noorden.

type melkstal	percentage
draai of carrousel	0
robot	2
tandem	29
visgraat	61
zij-aan-zij	3
anders/geen antwoord	4

Tabel 2 – Veeteeltvraag: Wat voor type melkstal heeft u? (Vlaanderen)

Draaistallen zijn er in Vlaanderen, met gemiddeld kleinere bedrijven, nauwelijks. In Nederland ligt het aandeel van de carrouselstallen op 1 procent. Als alleen gekeken wordt naar de bedrijven met meer dan 70 melkkoeien stijgt het percentage carrouselstallen naar drie. Het populairst zijn de draaistallen in het oosten en vooral noorden van het land, in het Zuidwesten komen ze amper voor.

er veel minder grote bedrijven dan in Nederland.'

De Vlaamse veehouders melken nu nog opvallend vaak in tandemstallen. Bijna dertig procent heeft zo'n stal tegen slechts zeven procent in Nederland. 'Tien jaar geleden is dat type stallen gepromoot als dé stal voor kleine bedrijven. Inmiddels is gebleken dat je bij een tandem behoorlijk veel capaciteit verliest, onder meer door lange looplijnen. In België kiezen veehouders nu voornamelijk voor visgraatstallen', stelt Boussery.

Vanwege de beperkte capaciteit heeft de tandem ook in Nederland niet veel supporters meer. 'Kleinere bedrijven die veel aandacht aan individuele koeien wilden schenken hebben in het verleden regelmatig een tandem geplaatst. Natuurlijk zijn er best veehouders die er goed mee hebben geboerd, maar gemiddeld valt het tegen. Nieuwe tandemstallen zie je daarom niet veel meer', geeft Grolleman aan.

Eén derde kiest voor robot

Door renovatie of nieuwbouw vervangen jaarlijks zo'n 250 tot 300 bedrijven hun melkstal, vertelt Kees de Koning, manager cluster productkwaliteit en borging van het Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group. Een derde van die bedrijven stapt jaarlijks over op een robot. In Scandinavische landen ligt dat percentage nog hoger. 'In Zweden en Denemarken is dik vijftig procent van de nieuwe melkinstallaties een automatisch melksysteem', aldus De Koning. De jaarlijkse groei van 100 tot 110 robots zet de komende jaren door, voorziet hij. 'Een aantal jaren geleden voorspelde iedereen dat we overspoeld zouden worden met automatische melksystemen. Dat is niet gebeurd. De groei van de robotmarkt vindt nu meer plaats op basis van een weloverwogen beslissing door de veehouder. De groei in de komende jaren hangt ook af van de melkprijs. Als die verder onder druk komt te staan, blijven investeringen in techniek achter.'

Volgens Schippers trekt de robotmarkt de laatste tijd weer wat aan. 'Na de MKZ-crisis heeft die een tijdje in een dip gezeten, maar nu loopt het weer iets harder. Als we het over een periode van vijf jaar bekijken is de groei in het vijfde jaar hoger dan in het eerste jaar.

Vooraf bedrijven met een omvang tussen de 50 en de 120 melkkoeien kiezen voor de aanschaf van een robot, constateren Schippers en De Koning. Gemiddeld schaffen de bedrijven 1,4 robot per bedrijf aan. Koeienboeren die veel aandacht schenken aan individueel koemanagement zullen goed met een automatisch melksysteem kunnen werken, denkt De Koning. 'Veehouders die een hekel hebben aan melken en op grond daarvan een robot kopen, komen bedrogen uit. Het voordeel van een robot moet je vooral halen uit productiestijging en arbeidsbesparing.'

Inge van Drie